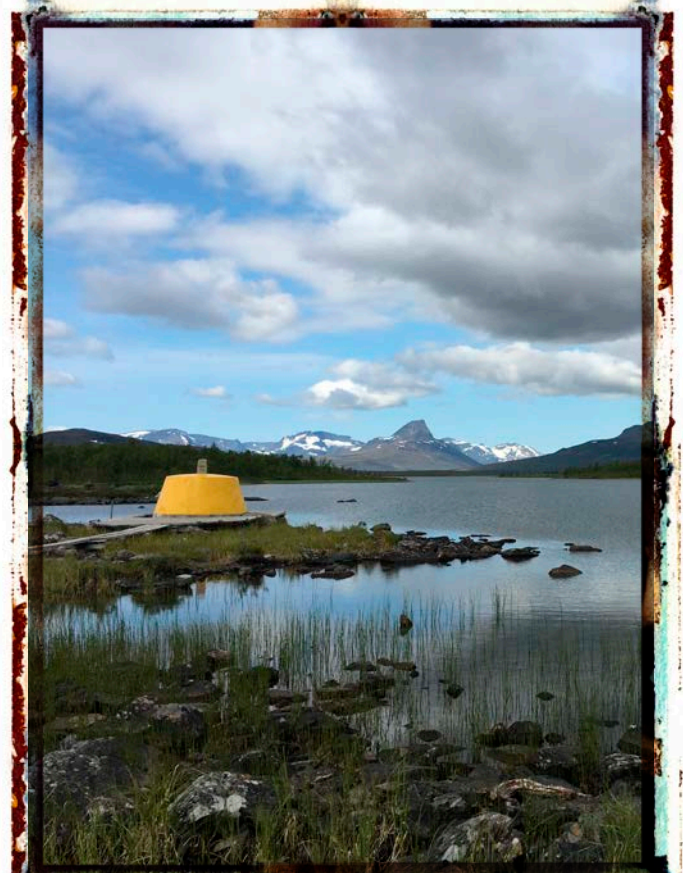

Langs de ruggengraat van Noorwegen

Geoloog Myra de Rooy maakt een drieduizend kilometer lange solotocht door de bergen van het zuiden tot het noordelijkste puntje van Noorwegen. Om alle seizoenen te ervaren, legt ze de route in etappes af. Stap voor stap, met haar hart als kompas, legt ze een verbinding met het landschap en met de mensen die er wonen.

TEKST EN FOTOGRAFIE MYRA DE ROOY

Atoklimpen is zijn naam. Ik ken de karakteristieke steenklomp van toen ik als student in Noorwegen geologisch veldwerk op het Krutfjell deed. Vanuit mijn tent had ik zicht op een bergrug die uitliep in een hoofdtop. De berg leek een waakhond, die van een afstand groen, gelig of steenrood kleurde, afhankelijk van de stemming van het weer. Toen wist ik nog niet dat hij voor de inheemse bevolking heilig is, maar nu weet ik dat Ato 'die daar' betekent, wat erop wijst dat deze berg voor de Sami te verheven was om hem te benoemen. Een plaats waarmee je een band opbouwt, kan bij terugkomst anders beleefd worden. Destijds was ik hier om de geologie te doorgronden. Deze keer ontdek ik dat de ontmoetingen met mensen onderweg mijn inzicht in het landschap verdiepen. Want onder mijn voeten ligt ook wat niet te doorgronden is; oude kennis, weggevaagd door mensen die dit niet begrepen of er iets duisters in zagen.

Terug naar de wortels

Tijdens mijn voettocht ontmoet ik veel Sami (Lappen is een scheldwoord), de oorspronkelijke bewoners van het noorden van Noorwegen, Zweden, Finland en Rusland. Ik spreek met milieubeschermers en taalkundigen. Maar ook met kunstenaars zoals Mari Boine, de Noorse Joik-zangeres die wereldwijd bekend werd als ambassadrice van haar volk. Met filmregisseur Oskar Njajta Östergren spreek ik na mijn hernieuwde kennismaking met het Krutfjell over hoe de Sami eeuwenlang onderdrukt zijn en hoe zij met harde hand gedwongen werden hun animistische geloof vaarwel te zeggen. Oskar vertelt dat hij een tijd in de stad woonde, maar terugkeerde naar zijn wortels. "Hier zorgt de natuur voor *fine tuning*, dat verlies je in het stadsleven. Hier heb je *faamoe*, heilige energie. Dat is haast niet uit te leggen aan niet-Sami. De westerse maatschappij herkent het niet. Het is een sterk gevoel dat samenhangt met de voorouders. Meer een filosofie dan een geloof, een manier van leven. De natuur heeft een geest. Een berg is niet gewoon een berg. Wanneer je weet dat je voorouders daar hebben geleefd, heb je een speciale verbondenheid met de bergen." Oskar vertelt niet alleen over de mistanden in het verleden, maar ook hoe de moderne tijd het leven van rendierhouders bedreigt door dammenbouw, windmolens, infrastructuur en grondstofwinning.

Ik ontmoet ook twee Sami-taalkundigen, Lena Kappfjell en Berit Ellen Jåna. Met hen spreek ik over hoe hun taal onderdrukt werd. Het overheidsbeleid was lange tijd dat de Sami-bevolking moest assimileren in de Noorse maatschappij. Een manier om dat in te voeren waren kostscholen waar de Sami-taal taboe was en Noors of Zweeds werd onderwezen. "De autoriteiten vonden

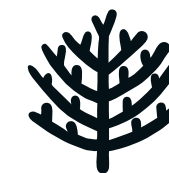
het niet belangrijk om de spreektaal levend te houden en dat terwijl een moedertaal het voertuig van het hart is, waarin de diepste gevoelens geuit worden," zegt Lena. "Wanneer een taal uitsterft, gaan identiteit, waardigheid en een deel van de cultuur verloren. Een unieke visie op het leven vervliegt voor altijd." Behalve over taal geven de vrouwen ook een inkijkje in wat voor mensenogen verborgen blijft. Na ons gesprek word ik uitgenodigd om de nacht in een *gâetie*, een traditionele plaggenhut, door te brengen. Lena zegt: "Je moet straks eerst vuur maken. Daarmee krijg je toestemming van de beschermsters van de hut. Ga niet met je voeten naar de vuurplaats liggen of naar de heilige plek achterin." Ik weet niet of ze nog met evenveel overtuiging in de verbannen godenwereld geloven als de generaties voor hen, maar ze maken me wel duidelijk dat je nog altijd respect moet hebben voor de heilige bergen, voor graven van voorouders en offerstenen.

Goed gezelschap

De stookplaats ligt centraal in de plaggenhut, omgeven door zwartgeblakerde stenen. Een gat laat de hemel zien. De buitenkant van mijn tijdelijke huis is begroeid, binnenin staan berkenstammetjes in een taps toelopende kring, ze leunen tegen een solide boogconstructie van dikkere, gebogen berken. Op brandhout na is de ruimte leeg. Het hout is vochtig. Ik bouw zorgvuldig een brandstapel en leg er droge takjes en krullen berkenbast bij. Met slechts één lucifer brandt de bast, gloeien de twijgen en vatten de grotere blokken vlam. Ik ben trots dat het me in één keer lukt, en op het moment dat ik dat denk, dooft het vuur - alsof ik voor dit triomfantelijke gevoel onmiddellijk word gestraft. Ik mompel 'sorry' naar de beschermgodinnen. Met een tweede lucifer laat ik de vlammen opnieuw dansen. Deze maal bestendiger. Af en toe ontsnapt vocht sissend uit het hout, als een diepe zucht. Opspattende vonkjes en rook stijgen naar het rookgat. Ik spreid mijn bed aan de gastenkant, voeten richting deur en kruip in mijn slaapzak. Er is een Sami-gezegde: Vuur is goed gezelschap. Een compagnon. Gebiologeerd kijk ik naar het vlammen spel en de zwierige schaduwen op de wanden van de plaggenhut. Vuur heeft een eigen ritme. Onberekenbaar, opvlammend, soms krimpand. Boven me zie ik een stukje sterrenhemel. Gedachten vliegen weg, samen met de vonken. Mijn ogen sluiten zich voordat het vuur dooft.

Massage voor de geest

Bergmassieven geven een onverklaarbaar gevoel van thuiskomen. Onder mijn voeten ligt oerwijsheid en terwijl het profiel van mijn schoenzolen tijdens de afgelegde kilometers slijt, krijg ik zelf door de rust en de kracht van de bergen meer profiel. >

Hier kan ik relativeren, me ontspannen door me in te spannen

Hier kan ik relativeren, me ontspannen door mij in te spannen. Door de gelaagdheid in het landschap te onderzoeken, kom ik de gelaagdheid binnen mezelf tegen. Ik ben verbaasd dat ik niet veel diepgaande of verheffende gedachten heb. Misschien omdat ik onderweg al mijn zintuigen nodig heb en op een intense manier verbonden ben met het landschap. Dan wordt de geest stil en dat is een ongekende vrijheid. Een voettocht als massage voor de geest.

Ik sta met de bergen op en ga ermee naar bed. Deze noordwaartse tocht neemt me bij de hand en slurpt me steeds meer op. Tussen de bergreuzen ben ik een dwergje en toch - maak ik mezelf wijs - groei ik door solo door het gebergte te trekken. De berggiganten lijken alles te doorstaan, zijn schijnbaar onverwoestbaar, terwijl ik, kijkend met geologenogen, weet dat deze robuuste, naar de hemel reikende reuzen uiteindelijk hun meerdere moeten erkennen in erosie en vertering.

Heilige bergen

Tijdens een van mijn winteretappes kom ik door Zweden en volg ik de beroemde Kungleden, de Koningsweg. Ik glijd op ski's met mijn slee over het ijsmeer Låjtávrrre en midden op de bevroren vlakte pauzeer ik. Vol bewondering kijk ik in westelijke richting naar het Rapadal, de 'poort' tot het berggebied Sarek. Links baadt de langgerekte tafelberg Tjahkelij in roze avondgloed. Aan de overzijde van de vallei torent Skierffe omhoog, een loodrechte wand eindigend in een punt. Tussen deze giganten staat een afgetopte berg, Nammásj.

Skierffe en Nammásj zijn heilige Sami-bergen, zo is me verteld. Skierffe lijkt op een gekantelde klif; als ik eronderdoor loop is het een langgerekte, dreigend rotsbastion. Onderaan de wand ligt een huizenhoog gespleten steenblok: een van de heilige objecten in het landschap die door de Sami *sieidi* worden genoemd. Ze kunnen diverse gedaantes hebben, niet alleen prominente stenen, ook grillige bomen, een grot of roerloos meer, alles wat zich van de natuurlijke omgeving onderscheidt, kon een offerplek zijn waar botten en geweien werden achtergelaten, of rendierbloed en visolie werd gesmeerd. De *sieidi* zelf werd niet aanbeden, maar functioneerde als bemiddelaar tussen de wereld van de levenden en andere delen van de Sami-kosmos. Een doorgang tussen de boven- en onderwereld. Deze heilige, gebroken rotskolos ligt in het ijs en ik schuifel er voorzichtig omheen. Door mijn bezoeken aan Tibet en de Himalaya gaat dat automatisch met de klok mee, zoals de boeddhisten doen. Aan de achterkant van de offersteen ligt een grotachtige spleet, die de echte offerplaats moet zijn. De gebarsten kei ligt bij een meertje. De Sami geloofden dat de overledenen naar een plaats gingen waar ze op dezelfde

manier, met hun rendierkuddes, tenten en plaggenhutten, leefden als de levenden, met het verschil dat daar alles beter was dan in het aardse leven. De rendieren waren zelfs groter en gezonder. Dat paradijs kon een heilige berg of meer zijn. Zo'n meer werd Sájjvva genoemd, zoals ook dit exemplaar. Het zou een dubbele bodem hebben, waaronder een verborgen, parallelle wereld lag van het onderaardse dodenvolk. Het animistische geloof is er eeuwen terug al door het christendom uitgeslagen. En toch... zo'n plek waar die benedenwereld te benaderen is, moet met respect behandeld worden. Alsof deze rotsklif, de bevroren waterpoel en het gebarsten steenblok nog niet genoeg zijn, ligt verderop in het dal de eenzame berg Nammásj. Hij lijkt de bewaker van de vallei. Zijn naam betekent 'naamloos'. Met zoveel wilde wonderen op een kluitje maakt het, zelfs met een nuchtere kijk, tot een mysterieuze, maar bovenal wonderschone plek. Het is niet raar dat de Sami aannamen, of misschien in hun hart nog steeds geloven, dat bergen een ziel en een identiteit hebben.

Ik ga niet verder richting de naamloze, maar keer terug naar Aktse. In de hut spreek ik wandelaars die probeerden boven op Skierffe te komen. Via de noordkant is de ruim duizend meter hoge bergreus onder goede condities makkelijk te bereiken. Het laatste stuk was echter verijsd en ze keerden om. De normale trekroute van de Sami richting Sarek passeert de offerplaats waar ik vandaag was. Volgens legenden zouden vrouwen door hun onreinheid ongeluk brengen als zij daarlangs kwamen. De alternatieve mogelijkheid was bovenlangs, via de noordzijde van Skierffe. De magische kracht van de berg was daar het sterkst, zodat de onreinheid van vrouwen geen kans kreeg om de heiligheid aan te tasten. Pas nadat een Sami-meisje zich op een mistige herfstdag vergiste en over de steile zuidwand viel, mochten vrouwen de veilige dalroute gebruiken.

Het uitzicht van een vogel

Er is een zaadje geplant: daarom keer ik in de zomer terug naar deze magische plek om op de Skierffe te kunnen staan. Is mijn reis anders dan enkele maanden terug? Ja! Vogelgeluiden, bosgeur, bloemen zoals monnikskap, engelwortel, orchideeën, Zweedse kornoelje, koekoeksbloem en oievaarsbek. Ik start in een soort nevelwoud, met op de natste plekken een plankenpad. Naaldbomen, wilgen en berken groeien hier weelderig met als ondergroei moerasvegetatie.

>

Deze berggiganten lijken alles te doorstaan, maar zullen uiteindelijk hun meerdere moeten erkennen in erosie en verwerking

Waar ik in maart over ijs liep, liggen nu meren. Het zomerpad loopt regelmatig hoger op de stenige hellingen, om de ergste nattigheid te ontwijken. Waar ik eerst zwoegde tijdens een sneeuwstorm, klinkt nu agressief muggengezoem. Het bos toont zich als een oerwoud: warm, vochtig, drukkend, groen, met ontelbare muggen. Doorlopen is de beste remedie en af en toe - niet erg boeddhistisch een al te opdringerig exemplaar doodmeppen. In Aktse kampeer ik bij de berghutten. Het is tijd om te doen waarvoor ik gekomen ben: een dagtocht naar de heilige Skierffe. De begroeiing dunt uit, rotsen nemen het terrein over. Een geleidelijke stijging voert me naar het hoogste punt. In het westen ligt het Sarek-gebied. Draai ik mijn hoofd naar het oosten, dan zie ik een delta met een onnavolgbaar labyrint van meanderende rivierarmen, die - via talloze bochten, zijarmen en meertjes in een dichtbegroeid dal - uiteindelijk in Laitaure uitkomen. Niet vaak stond ik op zo'n adembenemend uitzichtpunt. Onder me is het bijna zevenhonderd meter, in vrije val, naar de dalbodem. Dit moet het uitzicht zijn van een vogel. Aan de overkant van het rivierdal, midden in de laagte, ligt eenzaam de Nammásj, de 'naamloze'. Ver onder me zie ik de offerplaats waar ik afgelopen voorjaar stond en het meer Sájvva, nu onwettelijk turkoois, een portaal naar een wereldrijk vol overvloed. Het voelt goed dat ik terugkeerde naar Aktse, waar de boven- en de benedenwereld elkaar raken. Dit uitzicht is extra loopdagen en steekmuggen dubbel en dwars waard. Liggend in mijn tent klinkt hun gezoem als nachtmuziek.

Het lied van de bergen

Mijn laatste tentnacht is een woelige regennacht. Bieggaoimmái, de Sami-windgod, doet als een dolleman zijn best om mijn tent te testen. Verderop weet ik dat er een rotspunt uit zee oprijst. Het einde van een continent, omringd door jagende wolken en een brullende zee. Terwijl ik luister naar het natuurgeraas denk ik aan de weg die achter me ligt. Wanneer ik mijn uitstapjes op vrije dagen, mijn bezoek aan mijn geologische veldwerkgebied

en de dagen bij Aktse meereken, kom ik op meer dan drieduizend wandelkilometers uit. Een afstand die ik in gedachten kan comprimeren. Bergketens, rivierdalen en meren aan elkaar geregen, en al die mensen onderweg, die me een inkijk gaven in hun leven. Daarnaast de dingen en ervaringen, die haast niet met woorden te beschrijven zijn, die dieper gaan dan ik kan zien. De natuur in al haar facetten. Op een bergplateau zag ik heilige stenen, waarvan ik als nuchter geoloog weet dat het een verdwenen gletsjer was die deze zwerfkeien of dwaalgasten achterliet. Ik heb ze gezien in de toendra en in de bergen - een beer, een hond, een man, zelfs eenmaal een zittende Boeddha. Tot ik ze zo dicht naderde dat ik ze in de ziel had kunnen kijken. Toen transformeerden ze in een steen, een kei, een steenman en misschien toch een beetje in de Boeddha omdat ik de schoonheid kon zien in iets ouds, in iets oers, in een stukje versteende aarde, samengeklonterde mineralen, in gestapeld stof. Opnieuw loop ik de route en laat de overnachtingsplaatsen een voor een langskomen, al die berghutten, slapen bij mensen thuis, de tentnachten. Het zijn honderddrieënzestig verschillende plaatsen, die kort mijn thuis waren, inclusief vannacht. Omdat ik er langdurig heb rondgezworven, voelt dit land anders dan wanneer ik het tijdens een korte vakantie bezoek. Anders, omdat ik de seizoenen heb gevoeld, zowel de middernachtzon als het noorderlicht heb ervaren. Ik hoorde het lied van de bergen in de rivieren die de aderen zijn van de aarde, in de wind die een rotswand streelt of geselt. Ik zag het verdriet van de bergen, in stuwdammen die dalen en watervallen verzwolgen, op plaatsen waar mijnbouw een onheilbaar litteken in het landschap sneed. Ik zag de schoonheid van de bergen tijdens alle jaargetijden. Gekleed in een sneeuw witte jas en gekust door de zon. Het ligt verankerd in mijn hart, maar ik weet niet of ik het verhaal van de bergen kan doorvertellen. Ze liggen er gewoon en stellen geen vragen. Het is tijd om terug naar huis te gaan. Maar er komt een moment, waarschijnlijk al snel - dat ik heimwee zal krijgen. Dat ik me opnieuw laat lokken door verre toppen, verleiden door leegte en me laat beroeren door stenen in al hun verschijningsvormen. Misschien leer ik luisteren naar wat er aan wijsheid ligt verstopt en vind ik woorden voor de weg die mijn voeten hebben afgelegd. Ik ben gekomen tot waar de rotsen in de Barentszee baden en waar ik fysiek niet verder kon gaan, maar deze reis heeft me verder gebracht dan waar ik ben gestopt. 🌿

Myra de Rooy schreef een boek over haar reis door Noorwegen: 'In de lengte, 3000 km solo door de Noorse bergen'